

N. N.: GLEDIŠTA STRANIH ARMIIJA PO PITANJU MANEVARSKJE ODBRANE

Američko gledište

Američko gledište ne razmatra manevarsku odbranu kao vid odbrane već kao povlačenje sa usporavanjem neprijatelja.

Akcija usporavanja obično se preduzima kad jedinica nije spremna za borbu ili je neprijatelj nadmoćniji u snagama. Cilj je ove borbe da se dobije u vremenu izbegavajući primanje rešenja. Ovakav način dejstva može se primeniti u uvodnoj fazi dejstva u cilju dobijanja vremena za jedinstvenu upotrebu cele jedinice. Isto tako može se upotrebiti u dotičnoj fazi u cilju izvršenja priprema za preduzimanje protivofanzive. Ovakav način dejstva primenjuju naročito osiguravajuće jedinice i drugi zaštitni odredi.

Usporavanje neprijateljskog nastupanja može se postići ofanzivnim dejstvom, odbranom na jednom položaju, akcijom usporavanja na uzastopnim položajima ili kombinacijom ovih načina dejstva. Vešto korišćenje zemljišta ima odlučan uticaj na izvođenje akcije usporavanja. Povoljne uslove za zadržavanje neprijatelja pružaju paralelni grebeni na pravcu neprijateljskog nastupanja, neprelazni rečni tokovi, močvarno zemljište, razne frontalne i bočne prepreke, planinsko zemljište sa dobrim osmatračnicama i zemljište koje omogućava dobro polje dejstva sa većim dometom, prikriveni pravci za povlačenje pozadi položaja na kojima se neprijatelj zadržava i dobra komunikaciona mreža. Kada je situacija takva da neprijatelj ima slobodu manevra i kada raspolaze brzim jedinicama a s druge strane kada je bok naših jedinica koje vode borbu za usporavanje izložen neprijateljskom napadu, onda je od presudne važnosti **organizacija zaštite bokova i pozadine**. Ako neprijatelj uspe da prodre u pravcu bokova ili da izvrši široki manevar brzim jedinicama u cilju napada na pozadinu položaja, komandant mora preduzeti mere da zaustavi ili uništi te neprijateljske snage. Zato treba neprekidno vršiti izviđanje sa zemlje i iz vazduha u cilju blagovremenog obaveštavanja jedinica o opasnosti koja preti bokovima i pozadini.

Akcija usporavanja na uzastopnim položajima zasniva se na ograničenom otporu na jednom položaju sa namerom da se otpor ponovi i produži, ako je to potrebno, na sledećem položaju. Odbrana na svakom položaju vodi se sa ciljem da se neprijatelj prinudi na što raniji razvoj i gubljenje vremena za pripremu borbe. Borba se načelno prekida na svakom položaju pre nego što trupe budu jako angažovane. Jedinice ne čekaju rešenje. Situacija ipak može da zahteva pružanje upornog otpora na nekom položaju ili čak izvršenje protivnapada u cilju postizanja određenog zadatka — zadržavanja neprijatelja.

Borba za usporavanje produžava se i između uzastopnih položaja u cilju da se dobije vreme za organizaciju otpora na sledećem položaju. Pošto odstupanje i priroda ovih borbi, naročito na većim otstojanjima, zahtevaju pokretljivost, to ova dejstva najefikasnije izvršavaju jedinice koje raspolazu velikom brzinom i pokretljivošću i velikom vatrenom moći dejstva, naročito na velikim dometima. Načelno, dodir se održava na što je moguće većoj daljini, pri čemu se neprekidno pruža lak otpor u cilju da se neprijatelj prinudi da se razvije i upotrebi sve svoje snage i time izgubi maksimum vremena. Tom prilikom od zemljišta se ustupa samo onoliko koliko je to nužno potrebno. S druge strane, jedinica nastoji da izvrši povlačenje po planu.

Pri izboru položaja na otkrivenom zemljištu potrebno je voditi računa da se sa njega može dejstvovati i na većim daljinama. Na pokrivenom i pošumljenom zemljištu, u pogledu osmatračnica i vatrenog dejstva, obe strane su pod istim uslovima; ipak, branilac može potpuno koristiti zaklone, preduzimati prikrivanje i koristiti prirodne prepreke koje mu nudi dotično zemljište, dok s druge strane, ovi elementi ograničavaju kretanje napadaču tako da on ne može iskoristiti svoju nadmoćnost. Zemljište pozadi položaja treba da pruža povoljne uslove za prikriveno povlačenje jedinice kako od neprijateljskog ugleda, tako i od dejstva. Fortifikacijski objekti izrađuju se u najmanjem obimu. Mnogo se koriste minska polja, zaprečavanje, mine iznenađenja, vrše se rušenja i trovanja zemljišta kako ispred fronta, tako i na bokovima i u pozadini položaja, kao i u međuprostoru uzastopnih položaja.

Vodenje borbe za usporavanje na otvorenom zemljištu olakšano je u slučaju ako se uzastopni položaji nalaze na uzvišenom zemljištu i na takvom udaljenju da je neprijatelj primoran da premešta svoju artiljeriju u cilju napada na sledeći položaj. Na pošumljenom zemljištu pešadija nosi teret borbe, a uzastopni položaji moraju biti bliže jedan drugom. Svaki položaj treba da omogući artiljeriji dobro osmatranje i uspešno dejstvo na velikim daljinama, a isto tako i drugim oruđima za podršku. Načelno, dubina zone otpora na ovim položajima nije velika. Artiljerija i ostala oruđa za podršku raspoređuju se dosta unapred.

Kada je neprijatelj nadmoćniji u avijaciji i oklopnim snagama, ili i u jednom i u drugom, komandant mora načelno voditi borbu za usporavanje na određenom položaju do pada mraka, a zatim se pod zaštitom noći povući na sledeći položaj. Ako se uzastopni položaji nalaze na znatnom otstojanju, biće potrebno da komandant iskoristi čitavo noćno vreme za povlačenje. U takvoj situaciji naročito je važno birati položaj zaštićen prirodnim preprekama koji olakšava odbranu na širokom frontu.

U cilju olakšanja sadejstva, zona dejstva se deli na oteke čije se granice pružaju u pozadinu tako da obuhvataju u početku prva dva uzastopna položaja za zadržavanje, a docnije i poslednji položaj koji je predviđen u komandantovom planu dejstva. Na zemljištu koje pruža povoljne uslove, širina oteka može biti dva puta veća nego što je širina oteka pri odbrani u normalnim uslovima. Za svaki otek određuje se taktička jedinica i dodeljuje borbeni zadatak. Jačina i sastav jedinice zavise od zadatka, zemljišta, širine zone dejstva i od karaktera neprijateljske opasnosti. Sadejstvo između susednih jedinica i uzajamnu podršku reguliše pretpostavljeni komandant. Kada se dejtvuje na širokom frontu, komandovanje će često biti podeljeno. Mora se održavati neprekidna veza između susednih jedinica i tih jedinica i pretpostavljenog komandanta. Odbranu vode na svakom oteku male jedinice na prirodno jakim tačkama. Otporne tačke su u uzajamnoj flankirnoj vatrenoj vezi. Na pokrivenom zemljištu i kada je slaba vidljivost, radi borbenog sadejstva u međuprostore se upućuju patrole. Počasne rezerve štite bokove odbranbenih reiona i obezbeđuju povlačenje prednjih delova.

Artiljerija opšte podrške priprema plan zaprečnih gađanja na glavnim pravcima neprijateljskog približavanja i podilaženja, kao i za gađanja na velikim daljinama. Upotrebljava se za ojačanje artiljerije neposredne podrške u saglasnosti sa konkretnom situacijom. Naročita pažnja obraća se na izvršenje zaprečnih gađanja protiv neprijateljskih delova koji se kreću u pravcu bokova i pozadine. Laka artiljerija će često biti pridana jedinicama za podršku.

Inžinjerija se upotrebljava za postavljanje minskih polja, zaprečavanje i izvršenje rušenja na frontu ispred prvog položaja i u međuprostoru uzastopnih položaja na kojima će se voditi borba za usporavanje. Protivtenkovske jedinice pridaju se jedinicama koje zatvaraju pravce neprijateljskog približavanja. U cilju zaštite ugroženog boka određuje se pokretna pobočnica formirana od brzih jedinica kojima se pridaju inžinjeriske i protivtenkovske jedinice.

Hemiske jedinice mogu se upotrebiti za postavljanje prepreka u vidu trovanja zemljišta dugotrajnim bojnim otrovima, i to ispred fronta i na bokovima položaja.

Protivtenkovska artiljerija upotrebljava se prvenstveno da bi se artiljerija, rezerve i osetljive tačke (tesnaci) u pozadini zaštitile od neprijateljskog napada iz vazduha.

Pokretna rezerva, ojačana tenkovima, artiljerijom, protivtenkovskim jedinicama, inžinjerijom i hemiskim delovima mora biti spremna da se brzo krene i suprotstavi napadu neprijateljskih brzih jedinica.

Pri odbrani svakog položaja istura se **borbeno osiguranje** ojačano automatskim naoružanjem u cilju sprečavanja neprijateljskog kretanja i obmane o pravcu pružanja položaja. Artiljerijske jedinice koje podržavaju položaj predviđaju podršku borbenog osiguranja. Najveću pažnju treba obratiti na to da se neprijatelj obmane što je moguće više u pogledu pružanja uzastopnih položaja i njihovog mesta, kao i o karakteru borbenih dejstava koja se izvode. Pri izvođenju borbe za usporavanje jedan deo trupa raspoređuje se na drugom položaju u cilju da sa njega zaštiti povlačenje sa prednjeg položaja. On služi za prihvat jedinica prvog položaja. Potrebno je blagovremeno preduzimati mere za izviđanje za pripremu i posadanje uzastopnih položaja. Isto tako, treba preduzeti mere za uspostavljanje žične veze između pretpostavljenih komandanata i komandanata otseka, kao i sa komandantom artiljerije. Od naročite je važnosti funkcionisanje žične mreže u artiljeriji kako bi se manevarska sposobnost artiljeriske vatre iskoristila do maksimuma. Veza sa udaljenim ili isturenim izdvojenim jedinicama održava se radijem i kuririma. Sistem žičnih veza potčinjenih jedinica ograničava se na najvažnije pravce. U potpunosti se iskorišćavaju signalizacija i kuriri na kolima i vozilima.

Komandant kontroliše dejstva na taj način što određuje vreme početka povlačenja i vreme do kada se svaki pojedini od uzastopnih položaja mora posesti. Na otkrivenom zemljištu često je bolje blagovremeno i jednovremeno vršiti povlačenje sa položaja. Na pokrivenom zemljištu, ili kada je jedinica razvijena na širokom frontu, ovo može biti neizvodljivo i u tom slučaju odluku u pogledu vremena povlačenja donose potčinjene starešine. Komandant organizuje sadejstvo na taj način što na zemljištu određuje liniju na koju će se, eventualno, povući jedinice ili određuje na kom će se frontu ili do koga časa neprijatelj morati zadržati. Kad god je moguće, povlačenje sa položaja vrši se pod zaštitom mraka. Radi ovoga, potrebno je produžiti davanje otpora do pada mraka u kom cilju se povećava odbrana po dubini i maksimalno iskorišćavaju prirodne prepreke.

Ako se izvlačenje iz borbe i povlačenje moraju vršiti danju, artiljerija i druga oruđa za podršku raspoređuju se po dubini. Borbeno avijacija i tenkovi upotrebljavaju se protiv onih neprijateljskih delova koji su najopasniji i koji ugrožavaju naša uspešna dejstva. Isto tako, povlačenje u toku dana može se olakšati organizacijom međupoložaja koje posedaju određene rezerve u cilju prihvata i zaštite povlačenja prednjih delova. Dalje povlačenje trupa sa ovih međupoložaja štite jedinice vatrom sa sledećeg položaja koji je posadnut radi borbe za usporavanje. Povlačenje se može u tom slučaju izvršiti naizmeničnim povlačenjem pojedinih jedinica od jednog do sledećeg položaja. Gubitak jednog taktičkog rejona ne sme dovesti do preranog povlačenja duž celog fronta. Susedne jedinice moraju koristiti svaku povoljnu situaciju da bi izvršile napad i nanele poraz drskom neprijatelju dejstvujući jakom flankirnom vatrom i vršeći protivnapade kad god su za to povoljni uslovi.

Francusko gledište

Francusko gledište predviđa dve vrste odbranbenih dejstava: a) pružanje otpora bez pomisli na povlačenje, što dovodi, po potrebi i do žrtvovanja branilaca (pozicijska odbrana, la défense d' une position), i b) pružanje ograničenog otpora, koji se ponavlja na uzastopnim linijama, sa ciljem da se uspori neprijateljsko nadiranje ometanjem njegovih pokreta, naterujući ga na razvijanje pre vremena, ali izbegavajući tešnji dodir, koji bi doveo do neravne borbe; to je akcija usporavanja (l'action retardatrice), koja se takođe u krajnjoj liniji završava odbranom poslednjeg položaja.

1.— **Koncepcija manevarske odbrane.** — Manevarska odbrana izvodi se po pravcima, na uzastopnim položajima ešeloniranim duž ovih pravaca. Na svakom od ovih položaja odbrana se izvodi sa zadatkom da se pruži otpor: određenog trajanja ili do trenutka kada će neprijatelj verovatno biti u mogućnosti da napadne položaj jačim snagama. U pogodnom trenutku branilac se povlači na sledeći položaj, izbegavajući da se izloži neprijatelju za vreme povlačenja.

Pri izboru položaja težiti da se ima velika preglednost zemljišta i brisani prostor i da se iskoriste sve prepreke za zadržavanje nastupanja. Privremeni položaji su obično liniski (plitki). Imajući za cilj usporavanje neprijateljskog nastupanja, oni se organizuju na takav način da dozvole celokupnom naoružanju jednovremenu upotrebu na što većoj daljini. Ovi položaji nisu namenjeni za blisku vatru, niti za borbu u dubini položaja. Udaljenje između dva uzastopna položaja je promenljivo i zavisi pre svega od zemljišta. Međutim, ovo udaljenje treba da je dovoljno da bi dozvolilo jedinicama koje se povlače da se izvuku iz neprijateljskog dodira i da ga svaki put primoraju na promenu borbenog poretka i na novo razvijanje. Privremene položaje poseda pešadija, ojačana: automobilima za jednovremeno prebacivanje, oklopnim jedinicama i inženjerijom. Ovi delovi obrazuju taktičke grupe ili združene odrede. Avijacija i artiljerija vrše njihovo podržavanje. Obezbeđenje svakog od ovih privremenih položaja vrši se slabijim pokretnim isturenim delovima.

Komandovanje u manevarskoj odbrani organizuje se po pravcima i dubini. Na privremenom položaju komandovanje i veze organizuju se po frontu u cilju sadejstva između taktičkih grupa kao i da bi se izbeglo njihovo otkrivanje i opkoljavanje u slučaju povlačenja susednih grupa.

2.— **Priprema manevarske odbrane** obuhvata: određivanje pravaca na kojima će se izvoditi; izbor privremenih položaja i proučavanje uslova za povlačenje s jednog položaja na drugi.

U manevarskoj odbrani pravci se, uglavnom, poklapaju sa pravcem protezanja upravnih puteva. Privremeni položaji određuju se globalno po karti, pa se docnije preciziraju, u toku izviđanja zemljišta. Izviđanja se vrše na isti način kao i u pozicijskoj odbrani pri čemu se u detalje ulazi samo ukoliko to vreme dozvoljava. U toku izviđanja naročito se pažljivo proučavaju uslovi za izvlačenje. Svaki starišina jedinice mora lično ili preko svojih potčinjenih izvideti itimerere po kojima će se vršiti povlačenje ka sledećem položaju. Posedanje privremenog položaja treba da se izvodi zaklonjeno od neprijateljskog izviđanja iz vazduha. Najčešće se vrši noću. Radovi koji se izvode ispred privremenog položaja i na njemu, imaju za cilj: da se pojačavi prirodne i izrade veštačke prepreke, i da se obezbedi maskiranje elemenata odbrane. Izrada skloništa dolazi u drugi red hitnosti. Najbolji način zaštite sastoji se u preduzimanju mera da nas neprijatelj ne otkrije. U cilju povećanja broja prepreka i pojačanja njihove efikasnosti potrebno je u najvećoj meri vršiti rušenje objekata na komunikacijama i postavljanje minskih polja. Minska polja postavljena ispred privremenog položaja ne mogu biti velikog prostiranja usled nedostataka vremena za njihovo postavljanje i zbog nedovoljne snabdevenosti minama. Preporučljivo je da se postave na mestu gde će najviše smetati neprijatelju. To će biti na prolazima koji se ne mogu obići, i oko ovakvih porušenih prolaza, čime se usporava njihova opravka. Isto tako, minska polja mogu se postavljati i po dubini, duž itinerera, na različitom međusobnom udaljenju, što povećava strah kod neprijatelja, koji može ići i dotle da privremeno parališe njegove pokrete. Minska polja mogu se postavljati i ispred položaja onih delova koji imaju zadatak da se održe izvesno određeno vreme.

3. — **Rukovođenje manevarskom odbranom.** — Manevarska odbrana se sastoji, uglavnom, iz dve faze: borbe ispred privremenog položaja i izvlačenja iz borbe. Obe faze moraju biti savršeno koordinirane. Veza se održava skoro isključivo radijem.

Borba ispred privremenog položaja počinje daljnom borbom i borbom prednjih delova. U to vreme mogu se izvoditi i prepadi. Intenzitet borbe je najjači kada neprijatelj podiđe prilazima položaja, u dometu lakog pešadiskog naoružanja. Od ovog trenutka, kada je neprijatelj prikovan za zemlju, najčešće počinje izvlačenje iz borbe, pre no što su neprijateljska avijacija i artiljerija u mogućnosti da unište branioca svojom vatrom. Međutim, ako se od komandovanja dobije zadatak da se na privremenom položaju istraje određeno vreme, tada borba može dobiti oblik pozicijske odbrane. Preduzimaju se protivnapadi da se napadač odbije. Protivtenkovska oruđa (lovci tenkova) i motorizovana artiljerija ojačavaju odbranu i podržavaju protivnapade. Čim određeno vreme prođe, preduzima se izvlačenje iz borbe, što će biti tim teže ukoliko je bio tešniji dodir s neprijateljem.

Izvlačenje iz borbe uvek predstavlja delikatnu operaciju, naročito danju, kada je neprijatelj može lakše otkriti nego noću. Uslovi pod kojima se ima preduzeti izvlačenje iz borbe jasno se preciziraju narednjima. Starešine, kojima se daje pravo naredivanja za izvlačenje iz borbe i povlačenje, određuju se unapred. Povlačenje pripremaju izviđački delovi, koji se upućuju na novi položaj, u cilju izvršenja priprema za njegovo posjedanje onim delovima, koji će se tu zadržati i pružiti ponovni otpor neprijatelju. Noću se prvo povlači teško pešadiško naoružanje. Pod zaštitom aktivnih patrola i slabijih delova, pešadiške jedinice i oklopna oruđa napuštaju položaj po ugovorenom signalu i itinererima predviđenim za povlačenje. Ostatak snaga koji treba u neposrednoj blizini da ima automobile, izvlači se poslednji iz borbe pošto prethodno još jednom preduzme napadnu akciju, radi obmane neprijatelja, i razume se, brzo se povlači ka sledećem položaju. Ako su duž itinerera za povlačenje, na mestima kroz koja se mora proći (raskrsnice itd.), bili ostavljeni delovi za prihvata, oni se povlače pošto prođu i poslednji delovi sa položaja. Da bi se izbegla zabuna, mora se prethodno izraditi signalni kod za raspoznavanje, sa kojim treba da budu svi dobro upoznati. Pored toga, treba preduzeti sve mere da neprijatelj ne uoči izvlačenje iz borbe. Svaka se larva brižljivo izbegava. Zabranjena je upotreba svetlosti. Aktivnost rada treba da ostane ista što je moguće duže, u kom cilju, ako je potrebno, u emisiji uzimaju učešća i one stanice koje su već u toku povlačenja, emitujući lažne izveštaje i naredjenja.

U toku dana izvlačenje iz borbe vrši se **po ešelonima**; dok se jedan ešelon povlači, štiti ga svojom vatrom drugi ešelon sa dotadašnjeg položaja ili sa novoposednutog međupoložaja. Povlačenje s jednog privremenog položaja na drugi vrši se u skokovima, sve dok se ne izađe iz dodira sa neprijateljem, kada se povlačenje ubrzava ka sledećem privremenom položaju. U povlačenju po ešelonima pešadija ima ograničene mogućnosti za usporavanje neprijateljskog nastupanja. Izuzetak čini motorizovana pešadija koja, ako se upotrebi u okviru oklopnih jedinica, ima veliku pokretljivost i mogućnost da se bori peške ili sa svojih specijalnih kola. Tenkovi i protivenkovska artiljerija naročito su pogodni za zadržavanje neprijatelja na većem odstojanju. Najzad, jurišna avijacija može da primora suviše aktivnog neprijatelja, da privremeno umanjí svoj pritisak.

Održavanje morala. — Manevarska odbrana često se izvodi pod teškim moralnim okolnostima. Trupe imaju osećanje poraza. U izvesnim slučajevima one su sklone da smatraju kako više nisu u stanju da zadrže nastupanje neprijatelja i da se mogu spasiti samo uzastopnim povlačenjem čiji kraj nisu u stanju pravilno da shvate. U takvim slučajevima one su podložne gubljenju morala. U drugim slučajevima, po narednjima pretpostavljenih, čiji značaj ne razumeju uvek dobro, one su primorane da napuste privremeni položaj iako su, prema sopstvenim utiscima u stanju da na njemu uspešno pruže otpor. U takvim slučajevima one izvršavaju naredjenja protiv volje i mogu da izgube poverenje u komandovanje. U takvim prilikama starešine moraju da se savlađuju i sačuvaju nepokolebljivu volju da preduzeti manevar uspešno završe. Oni obaveštavaju svoje potčinjene o opštoj situaciji, o cilju i razvoju manevra koji je u toku; staraju se o održavanju čvrste discipline, naročito za vreme povlačenja i održavaju moral trupa.

Italijansko gledište

Italijansko gledište predviđa: odbranu na normalnom frontu, odbranu na širokom frontu i manevar u povlačenju koji može da ima dve forme:

— **manevar za usporavanje** (manovra di ritardatrice) koji ima za cilj da se dobije vreme, a izvodi se borbama za usporavanje i to sa celom jedinicom; i

— **manevar u odstupanju** (manovra di ripiegamento) koji ima za cilj dobitak u prostoru, a razvija se radi povlačenja glavnine velike jedinice i to pod zaštitom borbi za usporavanje ili borbom u mestu koju vodi deo snaga velike jedinice.

Oba manevra se vrše pokretom unazad, ali se razlikuju po cilju, karakteru dejstva i načinu izvršenja. Ipak, u nekim slučajevima u obimu velikih jedinica oni se mogu sliti u jedan manevar koji ima karakter usporavanja na pojedinim sektorima pogodnim za usporavanje, a karakter odstupanja na drugim, pogodnim za kretanje.

Manevar za usporavanje ima za cilj da dobije maksimalno vreme, ili određeno vreme u granicama vremena potrebnog za manevar, sa minimalnim utroškom snaga i ograničenim ustupanjem zemljišta. On se izvodi vremenski određenim otporima na uzastopnim položajima koji se nazivaju međupoložaji, po ešelonima koji naizmenično daju otpor i svijaju se unazad. Ovakav manevar zahteva preduzimanje naročitih mera radi održanja morala trupa. Izvršioци moraju biti upoznati sa situacijom i ciljem manevra. Disciplinu treba čvrsto održavati; sve starešine, i najmanjih jedinica, moraju biti hladnokrvne i staložene.

Ako viša komanda ne odredi, komandant divizije određuje broj i mesta međupoložaja i vreme koje treba dobiti na svakom položaju. Svaki prednji ešelon mora da obezbedi pozadnjem ešelonu najmanje ono vreme koje je potrebno za njegov razvoj i najnužnije uređenje položaja. Prednji ešelon se povlači kada je sledeći položaj dovoljno uređen, izbegavajući, ukoliko je to moguće, blisku borbu koja bi mu nanela gubitke i umanjila efikasnost borbe na sledećim položajima.

Osnovni zadatak je da se dobije vreme sa najmanjim trošenjem snaga. To se postiže pogodnim dejstvima za izbegavanje punog razvoja neprijateljskog napada do pada noći ili drugih pogodnih uslova za početak izvlačenja pre no što ešelon bude uvučen u blisku borbu. U ovom cilju potrebno je obmanuti neprijatelja o pravoj jačini odbrane, usporiti mu nadiranje, naterati ga na prevremen razvoj i da pripremi napad u vetar. Ovo se postiže upotrebom vatre na velikim daljinama i širokom primenom rušenja i zaprečavanja.

Broj međupoložaja (načelno 2—4) ograničen je potrebom da se izbegne preterano deljenje velike jedinice koja izvodi manevar kao i da isti ešelon ne bude upotrebljen više od dva puta u toku povlačenja.

Ostojanje između dva uzastopna položaja treba da bude toliko da prinudi neprijatelja da vrši posebnu pripremu za svaki napad, ali ne toliko veliko da onemogućí povlačenje na sledeći položaj u toku jedne noći. Položaji se biraju pozadi prirodnih PT prepreka, koje treba da omoguće lako postavljanje minskih polja i osmatranje i vatreno dejstvo od velikih daljina.

Divizija se obično deli u dva, a izuzetno i u tri ešelona koji se naizmenično povlače i daju otpor. Pri podeli snaga treba upotrebiti veći deo poljske artiljerije i PT oruđa za svaki položaj, a najveći deo inžinjeriskih jedinica dodeljivati sledećem pozadnjem ešelonu. Ispred položaja isturaju se laki i pokretni osiguravajući delovi. Korisno je postaviti izvestan deo jedinica i u pozadini radi osiguranja najvažnijih tačaka od infiltriranih delova ili vazdušnodesantnih trupa. Motorizovani »konjički« puk (u sastavu divizije) korisno se može upotrebiti na pojedinim delovima položaja ili u prostoru između uzastopnih položaja za usporavajuća dejstva. Komandant divizije ima široke mogućnosti upotrebe ovog puka za bočne napade na neprijatelja koji bi prošro u dubinu.

Borbeni raspored i izvođenje borbe na svakom položaju su različiti, što zavisi od okolnosti. Jasno je da se radi o otporu za određeno vreme, organizovanom na plitkom položaju, tj. o odbrani ograničenoj manjeviše na osetljive tačke, naročito na komunikacijama, zasnovano prvenstveno na daljnjem vatrenom dejstvu i pokretljivim rezervama. Vatreno dejstvo se prvenstveno sasređuje po uzdužnim komunikacijama, kao i na onim čije je zaprečavanje potrebno radi usporavanja neprijatelja.

Radovi na međupoložajima obično se svode na: rušenja, zaprečavanja (minska polja ili grupe rasturenih mina) i maskiranje. Zabranjuju se zemljani radovi koji bi neprijatelju otkrili položaje.

Pri pojavi neprijatelja prvo počinje artiljerija da dejstvuje na velikim daljinama, zatim se nastupanje neprijatelja postepeno usporava vatrenim dejstvom borbenog osiguranja i najzad, stupaju u dejstvo jedinice sa položaja. Po potrebi vrše se manji protivnapadi. Borba se vodi po mogućstvu do pada mraka ili do trenutka kada je neprijatelj primoran da uspori akciju radi izvesnih pregrupisanja za dalji napad. Naročito je korisno sadejstvo avijacije. Jedinice se odlepljuju pod zaštitom lakog, ali aktivnog ešelona ili običnih patrola koje treba da obmanu neprijatelja; preduzimaju se naročiti postupci radi prikrivanja pokreta. Pokrete treba kad god je moguće vršiti motorizovanim sredstvima i, po mogućstvu, pod zaštitom oklopnih delova. Pri ovom treba naročitu pažnju obratiti na: obrazovanje ešelona,

određivanje uzastopnih položaja koji će se posesti, određivanje vremena trajanja otpora na svakom položaju, čas kada treba posesti prvi položaj, rušenja i zaprečavanja, dejstvo delova motorizovanog »konjičkog« puka, divizijske veze i veze između pojedinih ešelona.

U izvjesnim uslovima situacije i zemljišta i sa trupama visokog morala može se izvesti naročiti oblik manevra za usporavanje pomoću specijalnih odreda za usporavanje, sa visokom sposobnošću za zadržavanje tenkova, koji se raspoređuju na komunikacijama, i upotrebom jedne ili dve jake manevarske grupe razvijene na pokrivenim delovima zemljišta (šume), koje se silovito i iznenadno bacaju u bok neprijateljskih snaga.

Za vreme napada manevarske grupe, odredi za usporavanje se odlepljuju radi zauzimanja sledećeg položaja gde ponavljaju akciju. Manevarske grupe pošto postignu svoj cilj — ometanje nadiranja neprijateljske glavnine, prekidaju dodir i odlaze na nove zone prikupljanja radi reorganizacije da bi bile ponovo u stanju da intervenišu. Naročitu važnost ima izbor mesta za prikupljanje manevarskih grupa s obzirom na prikrivenost i odbranu iz vazduha, kao i izbor najpogodnijeg časa za dejstvo.

Manevar u otpujanju ima za cilj povlačenje jedinica divizije na izvestan položaj u dubini pod zaštitom jednog dela snage sa težnjom da povratu slobodu dejstva stvaranjem prostora između protivničkih snaga. Operacija je utoliko teža, ukoliko su jedinice jače iscrpene i moralno pokolebane. Zato je potrebna još veća čvrstina i energija starešina nego u manevru za usporavanje.

Prekid dodira zahteva tajnost priprema, brižljivu organizaciju, skrivenost i brzo izvršenje. Početak povlačenja glavnine treba, normalno, da bude pod zaštitom mraka ili magle. U ovom slučaju ostavljeni delovi na položaju povlače se pred zoru ili uopšte pošto glavnina prođe liniju koju su posele jedinice određene za zaštitu povlačenja; oni treba da se transportuju automobilima. Radi zaštite prekida dodira i stvaranja vremena glavnini za izvlačenje može biti potrebno, naročito danju, da se upotrebe oklopne ili motorizovane jedinice za protivnapade; ili, da se pomoću privremeno razvijenih jedinica na pogodnim položajima štite mesta prikupljanja i pravci otpuštanja.

Povlačenje glavnine treba vršiti noću, što zahteva mere osiguranja u svima pravcima, naročito protiv motorizovanih delova, i radi osiguranja upotrebljivosti puteva, zbog čega će biti potrebno prethodno posedenaj određenih tačaka duž puta. Pored toga, potrebno je: neprekidno izviđati neprijateljske jedinice koje nadiru, imati oklopne i motorizovane rezerve za zaštitu bokova i pozadine i primeniti što više miniranja, rušenja i zaprečavanja.

Zadatak osiguranja glavnine u povlačenju i eventualno zauzimanje novog položaja poverava se delu snaga iz divizije. Sastav i postupci zavise od situacije, mogućnosti i načina neprijateljskog gonjenja i prirode zemljišta. Za ove zadatke naročito je pogodan oklopni »konjički« puk ojačan artiljerijom i podržavan avijacijom, koji daje otpor za usporavanje u određenim granicama zemljišta i vremena. Upotreba streljačkih bataljona u zaštitnici ograničava se na slučajeve kada to priroda zemljišta dozvoljava: tesnaci, mostovi na rekama i mestima pogodnim za prelaz. Njihov je zadatak da daju otpor za određeno vreme na privremeno zauzetim položajima. Izvršenje zadatka može se olakšati dodeljivanjem tenkova i dejstvom oklopnog »konjičkog« puka u prostoru između linije dodira i položaja zaštitnice.

Kako u manevru za usporavanje, tako i u manevru u otpujanju treba preduzeti ozbiljne mere za uništenje ili bar paralisanje gerilskih akcija koje u ovim slučajevima nalaze najuspešnije polje dejstva.

Nemačko gledište

Prema nemačkim pravilima iz 1933 godine, dopunjenim 1938, po pitanju manevarske odbrane predviđa se borba za dobitak u vremenu. Ona se postiže primenom u zavisnosti od razvoja situacije naizmenično različitih oblika borbe, s tim da se snage ne izlažu konačnom rešenju. Prividni bojevi treba da obmanu neprijatelja, kaže nemačko pravilo.

Prema tome, cilj borbe za dobitak u vremenu može biti postignut, s obzirom na nameru, situaciju, a naročito jačinu i držanje neprijatelja, kao i na ze-

mljište, odbranom, napadom sa ograničenim ciljem, prividnim bojem i lokalno ograničenim izbegavanjem borbe. Neprijatelj se traži ili sačekuje. Prilike za prekid borbe iskorišćavaju se ili se traže. Najčešće treba štedeti vlastite snage, a neprijatelju nanositi što veće gubitke. Ukoliko će izvođenje borbe za dobitak u vremenu imati duže da traje, utoliko će za njeno izvođenje biti potrebna veća dubina zemljišne prostorije.

Uzastopni otpor (hinhaltender Widerstand) je najčešći vid dejstva u izvođenju borbe za dobitak u vremenu.

Napadi sa ograničenim ciljem, saobrazno okolnostima, preduzimaju se na krila, bokove i pozadinu neprijatelja i na slaba mesta njegovog fronta. Da bi se mogle pogodne prilike brzo iskoristiti, najčešće je potrebno ostaviti nižim starešinama izvesnu slobodu za preduzimanje napadnih dejstava.

Prividni bojevi (Scheingefechte) mogu se izvoditi u napadnom ili odbranbenom smislu. Oni nemaju oslonca u snagama, pa će biti samo tada od uticaja kada neprijatelj, s obzirom na situaciju i zemljište, mora da računa na ozbiljne borbe, a pri tome mu je otežano izviđanje. Zavaravanje neprijatelja mora se postići, uglavnom, vatrom artiljerije i teškog pešadiskog naoružanja. Lažni radovi mogu potom pomoći izvođenje prividne odbrane.

Uzastopni otpor ima za cilj da se neprijatelj zadrži, da mu se nanesu što je moguće veći gubici i ne dozvoli da dođe do rešenja. Zato se mora blagovremeno, pre rešenja, izvući ispod neprijateljskog udara i ustupiti zemljište. Prema tome, uzastopnim otporom protivnik se zadržava, nanoseći mu što veće gubitke, ali se ne dozvoljava da dođe do rešenja. Pribegava mu se često kada vlastite snage nisu dovoljne za pozicisku odbranu, ili kada to neke druge okolnosti zahtevaju. Kod izvođenja uzastopnog otpora neophodno je čvrsto vođenje jedinica. Uzastopni otpor daje se na **jednoj liniji otpora** i, prema okolnostima produžava se na sledećim linijama. Zbog toga treba blagovremeno izbeći udar napadača i napuštati zemljište. Odbrana na liniji otpora najbolje postiže svoj cilj kada uspe da natera neprijatelja na što ranije razvijanje jakih snaga uz gubljenje vremena i na otpočinjanje napada sa znatnim gubicima. Linija otpora biće povoljno postavljena ako je sa nje omogućeno što dalje osmatranje i dejstvo u pretpolje, ako se ispred nje nalazi teško prohodno zemljište ili tesnaci iz kojih će se morati razvijati neprijatelj. Za branioca je naročito poželjno zemljište koje isključuje ili otežava neprijatelju upotrebu tenkova. Pokrivenost zemljišta na liniji otpora i pozadi nje olakšaće izvlačenje snaga. Zaprečavanje svih vrsta može osetno ojačati odbranu. Utvrđivanju zemljišta treba uvek težiti. Lažni radovi mogu biti korisni. Protezanje linije otpora na zemljištu određuje starešina jedinice. Međusobna rastojanja ovih linija zavise od sopstvene namere, zemljišta, preglednosti i neprijatelja. U većim srazmerama i na preglednom zemljištu međusobno rastojanje mora biti toliko da neprijatelja natera na promenu artiljerijskih položaja. Kod manjih jedinica može biti dovoljno rastojanje koje će omogućiti uredno posedaње sledeće linije otpora.

Za upotrebu snaga na linijama otpora merodavni su: cilj, odnosno namera, situacija i zemljište. Zadatak uzastopnog otpora odgovara da se masa teškog pešadiskog naoružanja i artiljerije razvije na položaju tako da se može dejstvovati što dalje u pretpolje i da se neprijatelj može što jačom vatrom rano zaustaviti. S tim će raspored oruđa biti plići no u poziciskoj odbrani. Od naročite ja važnosti organizacija solidne protivtenkovske odbrane. Opšte norme za širinu fronta ne mogu se dati. Kao osnova može se uzeti da na zemljištu pogodnom za uzastopni otpor širina fronta može biti otprilike dva puta veća nego kod poziciske odbrane.

Jedinica daje otpor tako dugo dok komandant ne naredi povlačenje na sledeću liniju otpora. Uvek treba težiti da se na određenoj liniji otpora izdrži do mraka. Ako se dogodi da se u toku dana mora otstupiti, naprimer, zbog situacije kod suseda ili namere komandovanja, onda povlačenje sa linije otpora mora otpočeti tako blagovremeno da bude uredno i da se može organizovati odbrana na sledećoj liniji otpora. Otkriveno i za neprijatelja pregledno zemljište obično zahteva rano povlačenje. U hitnim slučajevima niže starešine, zaključno sa komandantom bataljona, imaju pravo da naredi **lokalno ograničeno povlačenje** s tim da o tome obaveste pretpostavljenog i susede. Ako komandovanje uvidi da pretstoji tenkovski napad, a vlastita sredstva i zemljište ne mogu obezbediti uspešan otpor,

onda ono može narediti, prema zemljištu i raspoloživim snagama prelaz na neki drugi način borbe. Jedinici, koja danju treba da se povuče sa jedne linije otpora na drugu, načelno je potreban prihvata. Delovi za prihvat, ako se ima dovoljno snaga, određuju se unapred; u protivnom, oni se blagovremeno izvlače sa prednje linije. Raspored jedinica za prihvat vrši se, zavisno od zemljišta, najčešće grupno.

Zona otpora deli se na oteške koje obično posedaju **mešovite jedinice**. One dobijaju borbene zadatke koji obezbeđuju saglasan rad sa susednim osecima. Jačina i sastav jedinice određuju se prema zadatku, širini oteška i zemljištu. Snage jednog oteška raspoređuju se u borbene grupe. One se međusobno pomažu flankinom vatrom; neposredan dodir između njih poželjan je na nepreglednom zemljištu, pri slaboj vidljivosti i po mraku. Korisno je ako komandant uzimanjem delova artiljerije pod svoju neposrednu komandu može sebi da obezbedi mogućnost potpomaganja borbenih grupa i da ih oslobodi vršenja daljnih uznemiravanja neprijatelja. Ako su snage dovoljne, komandant će izdvojiti rezervu. Za tu svrhu naročito su pogodne brzo pokretne jedinice koje su već upotrebljene pred frontom.

D. G.: ŠTA SE PROUČAVA NA RATNOJ ŠKOLI U VELIKOJ BRITANiji

Na Ratnoj školi u Velikoj Britaniji (**Staff College**) pridaje se velika važnost materijalnom faktoru, mada se ne zapostavlja ni moralni faktor ni logistički problem. Program nastave iz taktike podeljen je na **faze rata**, kako ih Englezi zovu, a koje obuhvataju: odbranu, odbranu na širokom frontu, odstupanje, napad i gonjenje.

U temi **odbrana** razmatra se odbranena bitka koja se karakteriše inferiornošću snaga u odnosu na neprijatelja i veštirim izborom zemljišta na kome se vode operacije. Njen je cilj da se uništi što je moguće više neprijateljskih snaga. Pri izboru zemljišta treba imati na umu da ono mora da zatvori neprijateljske nastupne pravce i da pruži dobro osmatranje okom i radarom. Tu se u prvom redu misli na drumove i prolazno zemljište pored njih. Zemljište koje omogućava najbolje osmatranje i najefikasniju vatru jeste ono koje nadvišava napadača, te branilac treba da teži da odbranenu bitku vodi na ovakvom zemljištu, koje u isto vreme zatvara sve pravce neprijateljskog nadiranja. Pri ovome treba voditi naročito računa o težištu položaja pod kojim se podrazumeva ono zemljište čijim se padom položaj više ne može održati.

Pri rasporedu trupa na zemljištu treba imati u vidu sledeće: sva divizijska artiljerija, koja je, naročito u početnoj fazi, glavno oruđe komandanta divizije, mora biti u mogućnosti da dejstvuje na ma koju tačku diviziskog fronta; položaji pešadiskih jedinica, ma koga stepena, moraju omogućiti međusobno potpomaganje; pešadija mora biti u stanju da svojom najjačom vatrom tuče verovatne neprijateljske napadne pravce kao i da dejstvuje vatrom na sporedne; u kružnoj odbrani treba rešiti koja taktička jedinica treba da je primi, s tim da ta ne sme da bude suviše mala; položaji na protivnagibima imaju se koristiti kad god je to moguće; pri izboru prihvatnih položaja treba voditi računa o opasnostima koje oni predstavljaju; ako treba rešiti dva zadatka, treba ih rešiti sa dva razna položaja, ali ako postoji samo jedan zadatak, isti treba rešiti sa jednog dobro organizovanog položaja; zaklanjanju i maskiranju treba pokloniti najveću pažnju; njihova primena je isključivo pitanje discipline i uvežbanosti trupa; tenkovi na prednjim položajima često su vrlo korisni.

Protivtenkovska borba je jedinstvena i mora biti koordinirana između komandanta divizijske inženjerije, komandanta divizijske artiljerije i komandanta tenkovskog i protivtenkovskog puka. Ovom borbom mora se sprečiti neprijateljskim oklopnim sredstvima da zauzmu nadvišavajuće zemljište.

Zemljište za uništavanje (džepovi, klopke) je ono, u koje se, radi uništenja neprijatelja, želi da uvuče njegov napad koji nije mogao da bude zaustavljen. Ako nije moguće da se ceo određeni front brani sa dovoljno čvrstine, treba izvršiti koncentraciju snaga na važnim osecima i pripremiti rezerve radi odbacivanja neprijatelja koji je prodro u međuprostore.

Za pripremanje odbranbenih položaja potrebni su ogromni radovi. Veliku pažnju treba obratiti na to, da se snaga ne rasipa i ne koristi mnogo pešadija koja mora biti sveža i sačuvana za borbu.

Postavlja se pitanje zadatka zaštitnih odreda u odbrani: usporavanje neprijateljskog nadiranja ili osmatranje? Zadatak odreda obično treba da bude obmana neprijatelja stvaranjem jednog lažnog fronta. Pri određivanju zadataka treba rešiti koje se snage mogu upotrebiti za ovakve odrede, pri čemu treba imati u vidu da se ove snage izuzimaju na račun snaga na glavnom položaju, od onih koje treba da se bore za rešenje.

Za **protivnapad** se kaže da treba prvo tući neprijatelja sa dobrih položaja na nadvišavajućem zemljištu, a zatim ga uništiti protivnapadom. Nije preporučljivo napuštati položaje koji su fortifikaciski uređeni u cilju presretanja neprijatelja na manevarskom zemljištu pre no što je neprijatelj doveden u krizu. Treba tačno unapred odrediti koje će snage izvršiti protivnapad da se ne bi morale u poslednjem trenutku upotrebiti nepredviđene trupe. Treba proceniti razne situacije i pravce eventualnih protivnapada, unapred obavestiti učesnike, izvršiti potrebna izviđanja itd, ali ipak biti elastičan i očuvati gipkost u upotrebi snaga za protivnapade.

Protivnapad se ne može izvršiti ako neprijatelj nije prethodno zaustavljen. Zadržavanje neprijatelja koji se već probio hitan je zadatak naročito za to određenih snaga.

Pri razmatranju **odbrane na širokom frontu**, iznosi se da postoje dve teorije koje se označavaju sa »Sparrows on wire« (vrapci na žici) i »bastions« (putem bastiona).

Pri rešavanju problema odbrane na širokom frontu treba prvo odgovoriti na ova pitanja: koja je granica elastičnosti jedne divizije; može li jedna divizija koja je odvojena, pripremiti i odbraniti jedan »bastion«; koji je zadatak oklopne divizije; kakva je vrednost jedne prepreke; kakav problem predstavlja međuprostor; kakvi problemi organizacije proizlaze iz »bastiona«?

Britanska ratna škola na ova pitanja daje sledeće odgovore: granica elastičnosti diviziskog fronta određuje se s obzirom na uslov da diviziska artiljerija, koja čini stub odbranbenih organizacija, može biti upotrebljena kao jedan jedini top. Iskustva kažu (za britansku diviziju) da se ona na povoljnom manevarskom zemljištu može razviti po širini do 7 km. No, u slučaju kada ima prirodnih prepreka ili minskih polja, može ići i preko 10—11 km.

Na položajima koji služe isključivo za usporavanje neprijateljskog nastupanja i zadržavanje, širina fronta može da bude i do 20 km. Ali treba imati u vidu da je u početku operacija vojska sastavljena prvenstveno od vojnika neiskusnih u ratu i da je rezervno ljudstvo kao individualan borački element osetljivo na otvorenim bokovima, te pri vođenju prve bitke sa takvim elementom diviziski front ne treba da bude širi od 8 km (šema br. 1).

Pri ocenjivanju vrednosti toka reke kao prepreke u operativnom smislu osnovno pitanje je: da li je bolje imati jednu reku pozadi ili pred frontom odbranbenog položaja? U suštini trebalo bi imati i koristiti dve reke — jednu ispred fronta radi zaštite odbranbenog poretka, a drugu u pozadini, u cilju stvaranja klopki protiv neizbežne neprijateljske infiltracije kao i za stvaranje vremena i ostalih uslova za organizaciju i izvođenje protivnapada.

Kod razmatranja problema međuprostora napominje se da oni moraju biti zaštićeni aktivnim i pasivnim preprekama i branjeni artiljeriskom vatrom i protivnapadima. Neprijateljske infiltracije, naročito motorizovanim sredstvima, neizbežne su i mogu povremeno izolovati »bastione«, prinudivši ih na vazdušno snabdevanje. U međuprostore se moraju rasporediti inženjerske jedinice, artiljerijski osmatrači i vrlo pokretne pešadijske jedinice koje treba da su po mogućstvu oklopljene.

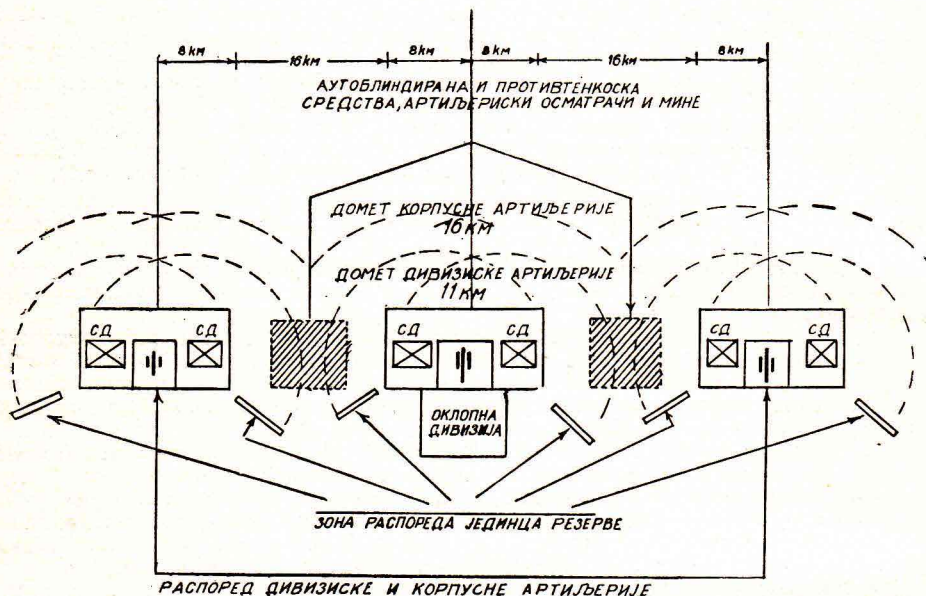
U zaključku o odbrani citira se Klauzevic koji je rekao, da je odbrana najjači oblik rata. Ovo je moguće, jer se može primeniti raspored za odbranu u razumnom i pravilnom odnosu snaga, međuprostora i odgovarajućih rezervi.

Jedno rešenje koje odgovara iznetom načinu odbrane na širokom frontu pokazano je na šemi br. 1.

Pri razmatranju definicije i cilja odstupanja kaže se da povlačenje predstavlja manevar u težnji da se izbegne uništavanje sopstvenih snaga.

Zadatak štabova je da spreče da se otkupanje pretvori u kaos i katastrofu. Zato se sprovođenje povlačenja mora zasnivati na jednostavnim i prostim planovima i bez komplikovanih manevara. Brižljiva organizacija u fazi planiranja i široka decentralizacija oficira štabova u momentima krize i u fazi izvršenja preko su potrebne. Oficiri štabova moraju biti spremni da improvizuju i rade sa puno inicijative.

Otkupanje je osobito osetljiva operacija te stoga štabovi moraju biti neprekidno i potpuno u toku stvarne situacije svojih potčinjenih jedinica.

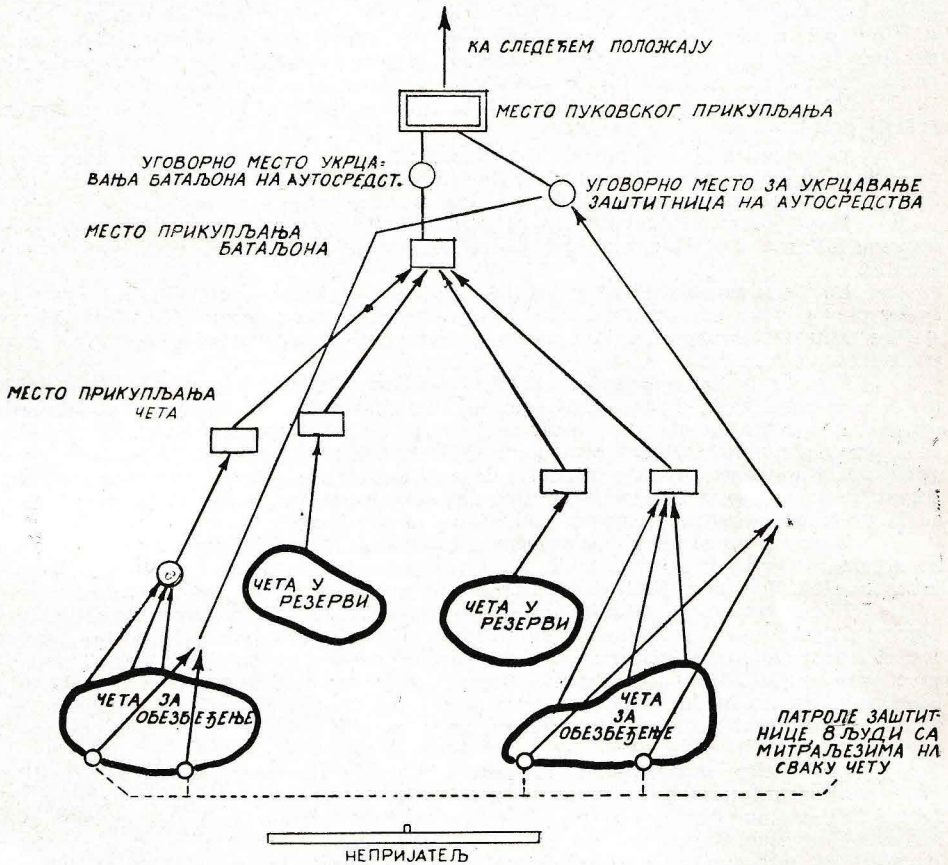
Šema br. 1 — Šematski prikaz engleskog načina odbrane na širokom frontu

Plan otkupanja mora biti elastičan, jednostavan i zasnovan na: situaciji u vazduhu i njenom uticaju na pokrete trupa na zemlji; raspolaganju inženjerskim jedinicama i sredstvima za rušenje i zaprečavanje; tajnosti početka povlačenja; brzom upućivanju glavnog dela snaga na novi položaj u cilju njegove brze organizacije; izboru međupoložaja za odbranu i određivanje celishodnih snaga za njegovo posadanje (bolje je posedati veći broj međupoložaja no braniti jedan suviše dugo); lakom i neometanom izvlačenju sa međupoložaja; širokoj primeni zaštitnih trupa u cilju zadržavanja neprijatelja između pojedinih međupoložaja; efikasnoj kontroli putnog saobraćaja i evakuacije civilnog stanovništva i na održavanju morala kod trupa svim mogućim sredstvima.

Upotreba malih taktičkih grupa u cilju diverzija može biti vrlo korisna, iako njihov zadatak nije lak, ali se može vršiti bez većeg zalaganja snaga.

Za postizanje uspeha u otkupanju neophodan je tačan proračun vremena, pri čemu mora da bude tačno određeno do kog vremena stari položaj mora biti napušten (određuje komandant korpusa); kada povlačenje sme da otpočne (određuje komandant divizije); vreme početka izvlačenja isturenih pešadiskih delova (određuju komandanti brigada i pukova); vreme napuštanja položaja od strane zadnjih delova zaštitnice (određuju komandanti bataljona); do kog vremena sve trupe moraju biti iza jedne određene zemljišne linije (naročito potreban za artiljeriju i avijaciju).

Povlačenje se vrši ovim redom (vidi šemu br. 2): sva vozila, sredstva i ljudstvo koji nisu neophodni na položaju; trupe van dodira sa neprijateljem koje neće učestvovati u predviđenim akcijama na položaju; sve ostalo, izuzev potrebnih snaga koje imaju da održe položaj do određenog roka; zaštitnice, koje moraju da imaju slobodan put za brz pokret unazad kada napuštaju položaj i izviđačko-zaštitni odredi koji treba da usporavaju nastupanje neprijatelja.

Šema br. 2 — Šematski prikaz povlačenja jednog bataljona iz prvog borbenog reda

Ovakav postupak se ponavlja po dubini sve do novog odbranbenog položaja koji je predviđen za otsudnu odbranu.

Zaštitni odredi ili zaštitnice moraju biti sastavljeni od malih autoblindiranih taktičkih grupa sa protivtenkovskim sredstvima, artiljeriskim osmatračima (poljske artiljerije i artiljerije srednjih kalibara) i delovima inžinjerije.

Za civilne izbeglice treba unapred pripremiti plan evakuacije kako bi se sprečio eventualan kaos. U izvesnim slučajevima mogu se preduzeti i drastične mere.

U cilju odbrane od padobranaca moraju se uvek imati u pripravnosti odgovarajuće jedinice i sredstva, unapred određena za ovu svrhu.

Napad ima za cilj dezorganizaciju i uništenje neprijatelja. Za izvršenje napada naročito se ističu sledeća načela: izviđanje ima odlučujući značaj; izbor

napadnih ciljeva treba da bude izvršen s obzirom na njihov značaj u vezi razvoja napadnog manevra i njihov taktički značaj za neprijatelja, stepen organizovane odbrane, mogućnost prikrivenog prolaza kroz neprijateljske prepreke i iskorišćavanje pogodnih pravaca za približavanje; podrška vatrom mora odgovarati kako po kvalitetu, tako i po vremenu; veliku pažnju obratiti na neprekidno sadejstvo rodova za vreme cele operacije; tempo napada treba održavati do potpunog iscrpljenja neprijatelja; neprijateljske organizacije treba napadati u veliku dubinu raspoloživim jakim rezervama, a brzim i iznenadnim pregrupisavanjem trupa i sredstava prilagoditi se raznim situacijama i novim ciljevima; osigurati polazni položaj da bi napad mogao otpočeti na vreme i potpuno prema predviđenom planu; reorganizovati osvojeni objekat, jer neizvršenje njegove reorganizacije odmah posle njegovog zauzimanja može se često pretvoriti u neuspeh.

Pri napadu se razmatraju sledeće faze: priprema, juriš, borba u unutrašnjosti položaja, proboj i gonjenje.

U pripreмноj fazi moraju biti izrađeni planovi za sve sledeće faze i pripremljena sredstva za njihovo izvođenje u toku napada. Pri projektovanju planova treba se uneti u uloge potčinjenih jedinica u svim fazama napada.

Fazu juriša čini upad u neprijateljski položaj i prelaženje neprijateljskog glavnog sistema zaprečavanja, pri čemu se postavlja problem upotrebe jurišnih pionira.

Borba u unutrašnjosti položaja može se razviti u jedan silovit i neuređen sudar prsa u prsa usled neočekivane jačine neprijateljskog otpora. Ova faza zahteva veliku odlučnost komandnata i veliku sposobnost trupa, jer se njen tok ne može predvideti u detaljima.

U toku borbe napadač će osetiti kad neprijateljski otpor počne da slabi i to je momenat kada treba vršiti proboj neprijateljske organizacije po dubini i otpočeti pripreme za gonjenje jedinica koje su sposobne da iskoriste ovu situaciju (motorizovanim). Blagovremeno iskorišćavanje proboja i otpočinjanje gonjenja traži pravilno procenjivanje situacije i brzo donošenje odluke od strane komandnata. Ako se u ovome odočni, gubi se povoljan momenat, a ako se preurani, mogu se izgubiti motorizovane jedinice, određene za gonjenje.

Razmatraju se i borbe u naročitim prilikama. Napad infiltracijom može uspeti sa srazmerno vrlo malo gubitaka, ali traži borce sa visokim moralom i dobrom izvežbanošću. Jedinice, jednom infiltrirane, nemaju osećaj da su okružene.

Noćni napad predstavlja problem za pešadiju, ali pojavom osvetljavanja bojnog polja pomoću reflektora i svetlećih bombi njegovo izvršenje postaje mnogo lakše. Noćni napadi su vrlo korisni i često potrebni u cilju očuvanja tempa napada, sprečavanja gubitaka i otklanjanja teškoća koje su umanjene mrakom. U cilju postizanja uspeha noćni napadi zahtevaju mnogo vremena za svoju pripremu. Oni se ne smeju shvatiti olako i moraju se vršiti sa trupama koje su za to specijalno osposobljene.

Borba oko naseljenih mesta umanjuje prednosti koje manevarsko zemljište daje onoj strani koja je nadmoćnija u vozilima i brzopokretnim sredstvima. Ta borba zahteva naročite akcije pešadije i raščlanjuje se u bezbroj malih, odvojenih sudara. Ona nudi dobru zaštitu, ali ograničava polje dejstva. Naseljena mesta su pogodna za odbranu, a napadač treba da ih izbegava koliko god je to moguće.

Od dobrog rešenja logističkih problema zavisi uspeh u napadu i mogućnost da se neprijatelj drži pod stalnom presijom sve do njegovog iscrpljenja. U fazi gonjenja »borba za municiju« pretvara se u »borbu za benzin«.

U fazi nastupanja pominju se uglavnom tri vrste:

Nastupanje ka neprijatelju kada oba protivnika teže da preuzmu inicijativu, što dovodi do borbe u susretu. U takvom slučaju neobično je važno najšire pribavljanje podataka (izvidanje) i prikupljeno vođenje glavnine tako da ona bude u svakom momentu sposobna da što pre stupi u dejstvo;

gonjenje neprijatelja koji se blagovremeno povlači, ali koji je još jak, u kom slučaju treba očekivati razna iznenađenja (zbog toga treba preduzeti naročite mere sigurnosti i ograničiti brzinu gonjenja);

gonjenje tućenog neprijatelja kad je izgubio inicijativu, te se moraju preduzeti sve mere da se njegovo povlačenje pretvori u uništenje brzim i smelim akcijama.

Osnovna načela za uspeh u nastupanju ma koje vrste jesu: svestrano izviđanje u cilju očuvanja inicijative; pravilno grupisanje snaga, osnovano na potrebi zauzimanja ma kog cilja i stepenu neprijateljskog otpora, kao i na mogućem pravcu neprijateljskog nadiranja i prirodni zemljišta; očuvanje tempa produžavanjem ofanzive bez zastoja, što se ostvaruje tesnim dodirima sa neprijateljem i savlađivanjem svakog otpora.

Uspeh u gonjenju zavisi od veštine gonioca da brzo koncentriše svoje snage na potrebnom pravcu i u željeno vreme. Da bi se održala brzina nastupanja, potrebno je vršiti pokrete širokim frontom, ukoliko to zemljište dozvoljava.

Ovim se daje samo kratak pregled osnova britanske vojne doktrine, koja pod uticajem kanala Lamanša, koji čini jednu nerazrušivu prepreku, ima svoje specifičnosti.

(Po podacima iz **Rivista Militare**, april—maj 1952)

TAKTIČKO-TEHNIČKE NOVINE

192

Novi lovački avion »Starfajer«

Lovački avion na mlazni pogon, »Starfajer«, Lokidove izrade, za letenje po svakom vremenu, predstavlja prvi aparat ove vrste koji u svom naoružanju nema topove ni mitraljeze, već samo raketna zrna. On ima 24 takva zrna kalibra 7 cm, smeštena u lansirnim cevima prednjeg dela aviona. Sem ovoga, u šupljinama s obe strane krila može poneti rezervu raketnih zrna. Radar i specijalni instrumenti omogućavaju mu da cilj odredi daleko unapred, da se uputi ka njemu, uzme ga u pravac leta, nanišani i opali — i to sve automatski.

U repu aviona nalazi se padobran tipa trake, smešten u cilindričnom omotu, za zaustavljanje aviona pri sletanju na kratkom aerodromu. Težina pri uzletanju je preko 10.000 kg, dužina aviona je nešto preko 12 m, raspon krila 12 m i visina 4 m. Posada je smeštena u kabini u kojoj vladaju određeni uslovi pritiska vazduha i temperature. Sedišta su sa automatskim padobranima.

(»Army Navy Air Force Journal«, 5 juli 1952)

Novi američki tenk »M 47«

193

Kopnene snage SAD usvojile su poslednji model tenka »Sandi Panč M 47«. To je prelazni model ranijeg tenka »M 47«, koji ne predstavlja ni potpuno nov niti samo preinačeni raniji model. Smatra se da je to zasada najbolji tenk. Oblik oklopa ovog novog tenka mnogo potseća na tenk »Paton M 46« ali, po tvrđenju Instituta za naoružanje, ne i u pogledu izgleda stajnog trapa. Novi tenk, kada je potpuno opremljen za borbu, teži 48 t; ima posadu od 5 ljudi; motor mu je jačine 810 KS, sa vazдушnim hlađenjem i snabdeven je sa dva diferencijala. Naoružan je topom 90 mm.

(»Military Review«, avgust 1952)

»Strašna kornjača«

194

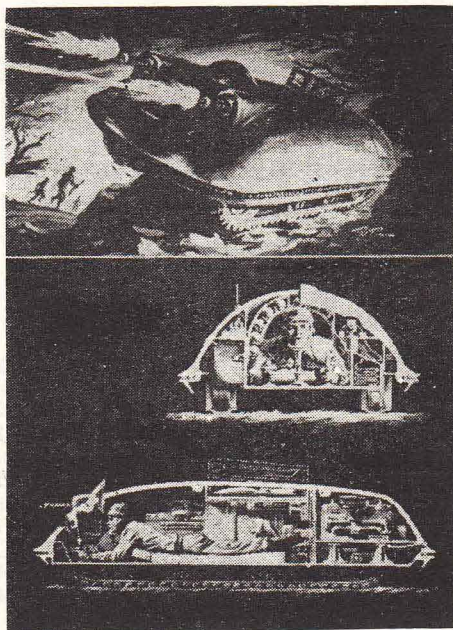
U armiji SAD proučava se minijaturni tenk sa posadom od samo jednog čoveka i velikom brišućom vatrenom moći (vidi sliku).

Tenk predstavlja nisku metu i kreće se preko terena brzinom od 45 km na čas, a njegov jedini poslužilac gađa iz dva mitraljeza 12,7 mm. Poslužilac tenka leži potrbuške na gumenom dušeku, opruženim nogama upravlja tenkom i gleda kroz periskepe od kojih mu jedan daje izgled ispred, a drugi pozadi tenka. Nad njim se nalazi izbacivač raketnih zrna sa 13 paketa eksploziva. Tenk se kreće pomoću benzinskog motora koji je smešten pozadi. Gvozdena kora ovog tenka-kornjače izbušena je svuda unaokolo sa 650 otvora za izbacivanje normalnih pušanih zrna koje poslužilac opaljuje električnim putem u svim pravcima.

Tenk je težak oko 4.000 kg, dug oko 3, visok 0,75 i širok 1,70 m. Težište mu je na visini ispod 45 cm od zemlje, te je zbog toga praktično nemoguće da se prevrne. Njegov konstruktor tvrdi da će ovaj tenk moći da savlada svaki uspon

koji može savladati i veliki tenk i da se može obrtati u krugu prečnika svoje sopstvene dužine.

Gornji deo slike pokazuje tenk u dejstvu, a donji — unutrašnji uređaj. (»Military Review«, avgust 1952)

Slika br. 1

Novi poljski telefon

Pre kratkog vremena izrađen je nov, savršeniji tip poljskog telefona »TA-43/PT«, koji treba da zameni poznati telefon »EE-8« iz Drugog svetskog rata i rata u Koreji. Novi telefon je lakši, manji i mnogo otporniji no tip »EE-8« a usto se na njemu mogu obavljati razgovori na većem otstojanju. Nepromočiv je i na njemu se samo pomoću jačine glasa i bez struje iz baterija, mogu obavljati razgovori na otstojanju od nekoliko kilometara. Telefon je podesan za rukovanje; ima menjač za više vrsta struje koje se podešavaju prostom upotrebom prekidača.

(»Military Review«, avgust 1952)

Električno uređenje strelišta

U armiji SAD postoje električni uređaji na strelištu tipa »Simpson«. Uređaj ima 36 meta veličine čoveka, koje se podižu i padaju električnim putem pomoću jednog malog motora.

Ovakvim metama postiže se ušteda u ljudstvu, povećava se uspeh u gađanju, a i samo gađanje se približava stvarnosti. Dosada se pri gađanju na strelištu trošilo godišnje najmanje 130.000 dolara samo na ručno pokazivanje pogodaka. Simpsonov uređaj omogućava uštedu kako u materijalu tako i u ljudstvu. Površina mete je samolepljiva i može da izdrži oko 250 metaka na svaki cm^2 mete, bez ikakve štete po električni uređaj. Mete se zamenjuju tek posle šest meseci. Simpsonov uređaj pomoću svojih 36 meta koje se dižu na raznim otstojanjima omogućava strelcu gađanje na brze ljudske pokrete; 4 od ovih meta kreću se bočno, podražavajući čoveka u trku.

Strelci imaju na raspoloženju svega 30—60 sekundi za gađanje, a posle tog vremena sve mete automatski iščekavaju. Na slučaj pogotka meta trenutno pada jer zrno prekida električni spoj. Na taj način se strelci vežbaju u uslovima što približnijim stvarnosti.

(«Army Navy Air Force Register», 31 maj 1952)

»Elektronski mozak« mornarice SAD

Američka firma RCA izradila je jedan nov računar za vazduhoplovstvo mornarice SAD koji za nekoliko sekundi rešava vrlo složene matematičke probleme. Računar ima 4.000 elektronskih cevi i 600 releja koji brzo dejstvuju. Pri izračunavanju putanje dirigovanih zrna pod određenim uslovima, potrebno je izvršiti 250 sabiranja, 67 množenja, 30 integriranja i obračunati 20 aerodinamičkih funkcija. Sve ove operacije, uvodeći promenljive faktore, rešava »elektronski mozak« i za manje od 60 sekundi daje rešenje za neograničen broj tačaka. Jednom matematičaru i njegovom pomoćniku bilo bi potrebno 6 meseci da dođu do približnih rezultata za manji broj tačaka. Računar pokazuje rezultate na dve table gde se o crtavaju putanje zrna i cilja.

(«Signal», maj — juni 1952)

Ubrzavanje isceljenja rana

Da bi se ubrzalo zarašćivanje rana, bilo da su one zadobivene u borbi ili na radnom mestu u nekom pogonu, ljudsko telo traži naročitu hemisku supstancu — protein, koji stvara skramu, nazvanu cistin.

Eksperimenti su pokazali da je isceljenje rana bilo potpomagano dodavanjem hrani cistina ili metionina od koga se cistin stvara u telu, ili proteina koji sadrži ove supstance.

(«Military Review», avgust 1952)

Novi materijal za avione

Pre kratkog vremena uveden je za izradu avionskih krila i drugih raznih delova aviona nov vanredno lak materijal čija je struktura u obliku pčelinjeg saća, izrađen od plastične mase. Na strane ove plastične i šupljikave materije prilepljene su po dve aluminijumske ploče od svega pola milimetra debljine i tako su dobiveni blokovi debeli 10 sm, koji su izvanredno laki, a u pogledu nosivosti, savitljivosti i drugih mehaničkih osobina u potpunosti zamenjuju pune ploče od 5 sm debljine.

Na ovaj način, postignuto je veliko smanjenje težine aviona, što je naročito važno za vojnu avijaciju.

Za izvesne delove aviona ova šupljikava materija pravi se i od hartije, a preko nje se zalepe šper-ploče ili ploče od staklastog azbesta. Na taj način zamenjuje se drvo u izradi unutrašnjih delova aviona, i oni su daleko lakši od dosada upotrebljivanih furnirskih i sličnih drvenih konstrukcija.

(«Kunststoffe», novembar 1951)

Novi transportni avion

Preduzeće »Lockheed Aircraft Corporation« objavilo je detaljnije podatke o svom novom univerzalnom tipu transportnog aviona za vojne potrebe koji se može brzo preuseliti za transport bilo ljudstva i materijala, bilo ranjenika. Avion je naručen u velikim količinama za potrebe američke mornarice i vazduhoplovstva i služiće za međukontinentalni transport.

Ovi avioni nosiće kod mornarice oznake »R 70-1«, a kod vazduhoplovstva »C-121 C« i biće istovetni sa teretnim transporterom »Super Constellation« koji je nedavno uveden na trgovačkim vazdušnim linijama, s tim što će imati veću brzinu (do 335 milja ili 539 km/č). Nosivost: 106 vojnika sa pripadajućom opremom, ili 73 ranjenika sa poslugom ili 18—20 tona materijala u 152 kubna metra prostora.

Novi transportni avion snabdeven je mehaničkim uređajima za brzi i lak utovar i istovar ratnog materijala (dizalica nosivosti 4,5 tone i dr.). Posadu čine svega četiri člana: pilot, pomoćni pilot, mehaničar i radiotelegrafista. Pri letu preko okeana dodaje se i navigator.

(«Army Navy Air Force», 27 oktobar 1951)